

če le zanikernost starišev ni prevelika. Da bi le še mi prav spoznali dragocenost zaklada, ki se odgojiteljskim rokam izroča, in da spoznavši vrednost otročje nedolžnosti in sreče bi si vsi vse prizadjali, da se jim hrani in množi ta rajska sreča! — da bi sleherni prejel dvojno spričalo: zrelosti za časno srečo pa — zrelosti za večno!

Na tem vzvišenem stališči naj bi ostali vsi, kateri pišejo in delajo za mladino!

x-y.

Juri Kobe Sodevski.

„Nek dan me srečajo otroci na poti v šolo idoči, in se z mano spusté v pogovor. Kaj bote dans v šoli imeli? — jih poprašam. „Sproch-lehre“ mi eden odgovori. Nekteri zmed vas ste že precej veliki — velim jaz na dalje — zna kdo od vas, kako da se živi plot sadi, drevesa cepijo i. t. d.? Oj! tega se nič ne učimo v šoli — mi otroci smejoč odgovorijo. Mili Bog! — si mislim — vsakdo se uči svojega zanata, samo za kmeta ni ne šole ne uka. Kakor vidi sin delati očeta, tako dela tudi on, in ostane pri navadnem obdelovanji zemlje, kot ptica pri narejanji gnjezda. To je krivo, da kmetijstvo pri nas tako kukavo napreduje; sadjoreja se v nekterih krajih na Dolenskem na višji stop nikakor popeti nemore, nastor milemu našemu podnebjū“. Tako piše Kobe v Novic. l. 1852 l. 18 v sestavku: „Kakošna knjiga je nam na kmetih sadaj naj bolj potrebna?“ in prosi naposled: „Dajte nam v roke knjigo od kmetijstva, pisano poljudno na kratko, ki bo jedro vsega potrebnega zapopadla! Bila bi nam učenikom pri takim podučevanju za vodnika, odrašenim in nedeljskim šolarjem za čitanko, slednemu kmetovavcu pa za ročne bukve“. — To se je bilo storilo, in jako marljivo so se bili jeli po Kranjskem tedaj pečati s kmetijstvom, posebej s sadje-, vino-, svilorejo i. t. d., kar je pa sedaj spet pojenjalo, gotovo ne na hvalo ljudski šoli!

Imel je Kobe brata, kojemu je bilo ime Marko, in ta je znal mnogo lepih narodnih pesni, ktere je menda po njem zapisoval Jure ter priobčeval v že omenjenem letniku, kjer se pod naslovom: „Narodna pesmica iz Poljan od Kupe“ nahajajo na pr.: Tičica zove ljubico (l. 13); Materin svet (l. 16); Brata prošnja (l. 23); Volitva (l. 16); Drobní kluči (l. 30); Janko mlad junak (l. 35); Poljski blagoslov (l. 49); Tri junaške tuge (l. 51); Svekarve (moževe matere) tolažba (l. 61). — K pesmici „Poljski blagoslov“ pisatelj opominja: „Naš slavni Anastazi Grün meni, da v celi Koritkovi zberki ta pesmica naj bolj slovansko serce in slovansko mišljenje razodeva. Zatorej jo častitim bravcem podamo, osobito ker je v rečeni zbirki (IV. 86.) zmotljivo natisnjena“. Glasi se:

Poljski blagoslov.

V našem polju zlata jablan,
Pod jablano zlata miza,
Za nju sede Bog, Maria,
Bog, Maria, sveti Peter,
V rokah derži zlato kropel.
Hitil se je u jablanko;
Doli pala tri jabuka.
Pervo palo v naše selo:
Naše selo vse veselo.

Drugo palo v žitno polje,
Žitno polje obrodelo:
Vsaki barak po hambarak,
Vsaka latka dva vaganka.
Tretje palo v vinske gore,
Vinske gore obrodele:
Stara terta tovor vina,
Grebenico po lodrico
I prevezec po vederce.

(K vsaki verstici se pristavi):

Daj Bog, daj,
Daj Maria dobro leto daj,
Daj nam ga Bog.

Barak, bar, znana sorta prosa (Kolbenhirse, Fennich). Hambarak, hambar — žitna hramba, žitnica. Latka, lat — biljka, steblo. Grebenica — grohana terta, vlačenica. Lodrica, — čbanja, brenta.

Samostojen na Planini je Jure Sodevski — Slovan duhom i telom — rad pisaril o rečeh slovanskih. „Ker je — radostno rečeno — vendar enkrat doba dospela, da nam je jelo marljivim biti za domačo reč in domače besede, da se brat z bratom soznani, bode prav, ako Novice nam včasih kako starico prinesó, sosebno take verste, ktere beseda je med ljudstvom še živa, da, čeravno je pripovedka zgolj smešna in prazna, vendar razumemo besedo naroda. Naj bo meni dovoljeno, piše l. 1853 št. 1., povedati kaj o Vili — o besedi, ki je pesnikom še dandanašnji tako draga. — In št. 2. pripoveduje o Vili in stare vraže bedastoči, češ: „Ne želi si sreče, ki ji s svojo močjo steči nemoreš“. — „V davnih, jako davnih časih, ko so ljudje še Matuzalemovo starost dosegovali, je zapovedano bilo stare moriti, ko več za delo niso imeli moči. Sin nek, navdan velike ljubezni do svojega očeta, ne zverši rečene postave, marveč skrije očeta pod kad ob času obče preiskave, ter ga v potaji redi. Ta velika sinovlja ljubezin se obilo kmalo splača. Kralj, brez moškega odvetka bivši, razmišlja misli, kako bi naj modrejega mladenča svoje kraljevine svoji hčeri za moža, sebi pa za naslednika dobiti zamogel. V dosego tega namena si tri zmisli uganke: kdor bi prvi vzhodno sonce zagledal, bi pervo; kdor bi prišel ne obut ne bos, bi drugo; kdor bi prinesel naj lepšo rožo za klobukom, bi pogodil tretjo uganko, popisuje po stari povesti št. 3. 4. pod naslovom: „Preklic stare moriti“. Sin ta po svojega očeta nasvetu gleda proti zahodu na naj večí umol in prvi ugleda solnce, ko na njega ertiček trake hiti; pred kralja pride obut toda brez podplatov; in za klobukom prinese pšenični klas, ter tako pogodi misli kraljeve, razreši zagonetke ali ugame zastavice. Od kod modrost tolika tebi v tvoji mladosti, sinek moj! vpraša kralj, in ko mu sin pové, kralja živa deteča ljubezen gane do solz, da reče mladenču:

Moj ljubček! s tem djanjem si mi dvakrat ljubši postal; tvoje blago in hvaležno serce se je pokazalo v milini, enaki rumenemu soncu, katero ko iza gor poluka, človeka z radostjo napolni, meni pa si snel tamno mreno z mojih uma oči, in sedeš še le sim spoznavati jel, da so nam modrost, nauki in skušnje starih, če tudi več niso za delo, blažne vojačice v našem življenju. Odsihmal naj povsod obvelja ta zapoved: „Vsakdo spoštuj vsakega starega; sinovi pa hranite svoje starše hvaležno in ljubeznjivo noter do zadnje ure njih življenja!“ — V št. 9. kaže pa v znani pravljici: „Demoklesov meč“ resnico, da

Nikakor srečin ni,
U strahu kdor živi.

V iskrenem ogovoru do predragih kmetov se v št. 21—23 opisujejo: „Pomočki, kako bi se ladanji (od ladanja, Land, campagna) ali kmetje mestnjanom v omiki bolj približali“. V njem kaže, da so vprav kmetje uno sadonosno drevo, katero večidel vsi drugi stanovi na jagmo obirajo, kakor čbele medenocvetečo lipo. A tudi njihov stan ima svojo dobro i slabo stran. Samstvo ali ločenost od družih in opravila njihova so kriva, da so kmetje zmed ljudi družih stanov naj krajših misel, naj bolj nevedni, ker jim obdelja zemlje, kakor pravi Kobe, krati obdeljo duha, in ker jih mnogi zlovoljni klateži slepijo med njimi se skitaje. Temu nasproti naj si budijo um k mišljenju, naj si pomagajo po novih učilnicah, dobrih časnikih, farnih bukviših ali knjižnicah. „Slušajte tedaj, ljubi kmetje! svoje prijatelje, ki le vam v korist svetujejo napravo šol; ravnavajte se po svetih, ki vam jih dajejo za omiko vašo nadušeni duhovni, in gotovo boste dobili dobre šole, kjer se bodo vaši otroci učili majhni, kar jim bo velikim v prid: pobožnosti, vljudnosti, poštenosti, snage, delavnosti in mnogih vednost, na ktere se opira umno kmetijstvo, umetno rokodelstvo i. t. d. — Spoznavši potrebo šol pa boste tudi spoznali koristnost branja dobrih časnikov, ki soznanjajo človeka z vsim, kar zadeva njegovo posvetno in dušno srečo, — ki mu razodevajo skušnje zobraženih in razsvitljenih dežel, — ki nam naznanjajo kar se po svetu godi, da človek, ki je ud velike družine, ne ostane neveden divjak, ampak zveden, umen in pobožen državljan. Branje dobrih časopisov bi še druge blage nasledke imelo: mnoge nerodnosti bi se umikale koristnim podukom ob nedeljah; želja po branju bi se pri mnogih vnela; marsikdo bi zamudil kerčmo, poslušal zanimive nauke in novice. — Velik vtok na zobraževanje vašega uma in serca bi imele tudi knjižnice (bukviša) po farah vpeljane, ker bi se po ti poti brez velicah stroškov soznanjevali z najboljšimi bukvami, ki spadajo na blagor duše in prid gospodarstva v vsih razdelkih i. t. d.“ —

„Gotovo se človekoljubu milo stori, viditi na več krajih po Sloven-

skem možkih, katerih ni sram razterganih hoditi, presti pa — poštenega dela — jih je sram“, piše v sestavku: „Ni prav ne, da se možki kod nas sramujejo predila“, in pohvalivši verle Viničanke, Preločanke in Adlešičanke, ktere pridne revice večkrat na glavi in opertiv nosijo, pa še gredé predejo po vzgledu nekdanjih slavnih mater (Herodot IV. 12), rojakom svojim živo priporoča: „Dragi Slovenci na Dolenskem! nikar se tedej ne mudite lotiti se rečenega lepega in koristnega dela, in začnite z veseljem deliti slavo z ženskim spolom, ki se temu že daje od davnih časov. Na Gorenskem in po Avstrianskem prede pri terdnih hišah oboji spol, — pokaj bi se potem mi presti sramovali, ki smo, z njimi prisposobljeni, le osebeniki, kjer je večkrat veliko možkih otrok, pa sama mati pri hiši, nemogoča si dekle držati zavolj revšine velike. Koliko je veselje, ko zjutrej zgodej bérndajo kolovrati, brenkajo gerdaše in se vmes razlega sladkih pesem mili glas, ki se iz ust obojega spola tako ugodno slaga za sluh. Kako lahko se tù pozabi na mило prepevanje spomladanskih pevcev! — Še lepše pa je, ako je družina previdena s potrebnim perilom tako, da se lahko bolj po gostem v čedno in belo preoblači, ker život v snagi deržan biva orožen zoper mnoge bolezni. Snaga — pravi pregovor — je pol hrane. Tudi ne štejte med ženska dela tega, kar se z grabljami, s serpom in vilami opravlja, ampak se marljivo latajte vsakega dela odlog kuhanja in pranja. Mož, ki se s kuhanjem rad pečá, ni veliko prida gospodara!“ (Novic. 1853 I. 28).

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(3. del.)

3.

Prestopimo k Rousseau-u. Rojen l. 1712, je sklenil svoje burno življenje v letu 1778. Bil je najpervo pisar pri nekem odvetniku, potem se je učil kleparstva, potem je bil strežaj, ker je pa kradel, so ga izpodbili iz te službe. Postal je tedaj seminarist, a pustil je tudi to, ter podučeval po hišah godbo, dalje je bil davkarski pisar in še drugega več. Pozneje se je jel pečati s filozofijo, ter spisal več del o tem predmetu. Ali tudi o odgoji je spisal knjigo z imenom: „Emil ali o odgoji“, ki ima pet delov. Pervi štirje se bavijo z moško odgojo in zadnji, ki imá napis: „Sofija ali ženska“ uči, kako naj se odgoja ženski spol. In iz tega zadnjega dela hočem navesti nektore izreke:

„V ženski moškeve lastnosti obdelovati in one, ki so nji lastne, zanemarjati, se pravi, na njeno škodo ravnati“.

„Verjemi mi, razumna mati, ne napravi iz svoje hčere terdnega